

บทที่ 7
ปรัชญาแห่งความรัก

ความรักคืออะไร ?

เป็นการยากที่จะนิยามความรักให้ถูกต้องได้ นักปราชญ์ต่าง ๆ ให้คำนิยาม หรือคำบรรยายความคำว่า “ความรัก” ไว้ต่าง ๆ กัน ตามทรรศนะ ทศนคติ และประสบการณ์ของตน เช่น

- 1) ความรัก คือความรู้สึกรื่นเริงมาจากมิตรภาพ ระหว่างเพศ (เดส์การ์ต)
- 2) ความรัก คือความสดชื่นที่จะนุชชีวิตให้ลอยอยู่ในที่สูงตราบอายุขัย ความรักคือความตื่นเต้นแห่งดวงใจ หื่นกระหายใคร่จะสมานสัมพันธ์ภาพให้เป็นสุขสนิท ความรักคือเกมส์อันสนุกโลดโผนที่สุด สำหรับชายหนุ่มหญิงสาว (เอลวีเอส)
- 3) ความรัก คือสวนดอกไม้ ที่ต้องรดด้วยน้ำตาแทนน้ำ (กิลเบอร์ต)
- 4) ความรัก มักจะทำให้ชายหนุ่มหญิงสาวกระวนกระวาย แสวงหาความจริงอย่างถ่องแท้ว่า “ความรักแปลว่าอะไร?” แต่พอรู้ความจริงเข้า พลันสำนึกได้ว่า เป็นของธรรมดาโลกเรานี้เอง (เช็คสเปียร์)
- 5) ความรัก ไม่อาจจะบังคับ โลมเล้า หรือยั่วยวนให้เกิดได้ มันเป็นสิ่งที่สวรรค์บันดาลให้ โดยมีได้ขอร้อง และมีได้แสวงหาแม้แต่น้อย (เฟล เอส บัค)
- 6) ความรัก เป็นโรคทางจิตชนิดหนึ่งที่ร้ายแรง (เพลโต)
- 7) ความรัก เหมือนโรคา

บันดาลตาให้มีมณัษ	บันดาลตาให้มีมณัษ
ไม่เย็นและไม่ยล	อุปสัคกะไซด์ ๆ
ความรักเหมือนโคถึก	กำลังคึกฉิ่งไว้
ก็โลดจากคอกไป	บ่ยอมอยู่ ณ ที่ขัง
ถึงหากจะผูกไว้	ก็ดึงไปด้วยกำลัง
ยิ่งห้ามก็ยิ่งคลั่ง	บ่ หวนคิดถึงเจ็บกาย

(มัทนพาธา - 5.6)
- 8) *ความรัก แบบแม่ ๆ ลูก ๆ

แม่ - - -	ชาติ
ลูก - - -	พลเมือง

ความรัก คือความรู้สึกที่จะนำดวงจิตไปสู่สิ่งที่สวยงาม กว้างขวางแท้จริง และ ยุติ-
กรรม ความรักนี้สำคัญนัก สำคัญกว่าอะไรทั้งหมด เพราะเป็นสิ่งที่ส่องโลก เป็นสิ่งที่สร้างชาติ
สร้างครอบครัว และสร้างตัวของบุคคล

“L' Amour dans le sens Universel du mot, est le principe createur de toutes les
choses”

.....Bautain

ไม่แต่เท่านั้น ความรักยังไปทำให้คนร้ายกลายเป็นคนดี คนขี้เกียจกลับขยัน คน
ขลาดเป็นคนกล้า รวมความว่า “ทำคนให้เป็นคน”

L' Amour rend los hommes generux, Sinceres, obligeants”

(Benadin de St. Pierre)

ผู้ใดรักแม่ ผู้นั้นจะไม่เห็นแก่ประโยชน์ตน ลืมประโยชน์แม่ จะไม่ทำอะไรเพื่อตน
แต่เพื่อแม่เพราะผู้ใดรักแม่ ผู้นั้นก็รักตนเอง แต่ผู้ใดรักตนเอง อาจไม่รักแม่ก็ได้ ผู้นั้นก็หลง
แม่ ผู้ปฏิบัติชอบต่อแม่ ผู้นั้นก็ปฏิบัติต่อตนเอง แต่ผู้ใดปฏิบัติต่อตนเอง อาจไม่ปฏิบัติชอบ
ต่อแม่ก็ได้ ผู้นั้นก็หลงตน ความรักตนเองคือสิทธิต่าง ๆ ส่วนความรักแม่ คือหน้าที่ต่าง ๆ ที่
ต้องการกระทำต่อแม่

“L' Amour individuel correspond au droit, L' Amour universel au devoir”

(Lamennais)

ผู้ใดรักแม่จริง ๆ ผู้นั้นไม่หลงแม่ (ก็คงไม่รักตนเกลียดผู้อื่น ไม่ทუნตนถ่มผู้อื่น) ย่อม
คอยสนับสนุนผู้ที่จะเป็นคุณประโยชน์แก่แม่ (แม่จะเป็นศัตรูของตนเป็นส่วนตัว) ผู้ใดรัก
แม่จริง ผู้นั้นย่อมจะเว้นแสดงออกมาไม่ได้ทั้งในทางจริกรรม และ กายกรรม

วจิกรรมก็คือ พูดตรง ๆ ไม่อ้อมค้อม (คำตลาว่า ขวานผ่าซาก) ไม่สวมหน้ากาก
ไม่ห่มในเมื่อตนไม่ใช่พระ ไม่เล่นสำนวนโวหาร ไม่หลอกล่อผู้อื่นให้หลงกล ไม่พยายามให้
ผู้อื่นเข้าใจผิด ไม่ค้าความโง่งของคน และไม่หาประโยชน์จากความเขลาของผู้อื่น

กายกรรมก็คือ ทำตรง ๆ ไม่สะทกสะท้าน ไม่หวาดหวั่นต่อภัยอันตราย มีความกล้า
เป็นเจ้าของไม่กลัวแต่จะกลัวนั่นกลัวนี่ แล้วก็หาวิธีประนีประนอม

ใครรักแม่ ผู้นั้นย่อมสุจริตต่อกิจการ และมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม
รัฐบุรุษที่รักแม่ ย่อมไม่มุ่งหมายจะตั้งตนเป็นใหญ่เหนือคนอื่น ๆ ย่อมไม่ปรารถนา
จะรวบรวบเอาสิทธิและอำนาจมาไว้ในมือของตนคนเดียว ไม่เจตนาจะช่วยเหลือแต่พวกพ้อง
และ เกลียดกันคนอื่น

อีกนัยหนึ่งว่า ผู้นั้นถ้ารักแม่จริงก็คงจะรักระบอบประชาธิปไตย ประเทศใดมีการ

ปกครองเป็นอัครราชปไตย รัฐบุรุษผู้นั้นก็คงจะสละชีพเพื่อชาติ พยายามทำลายล้างระบอบราชาธิปไตย หรือเอกราธิปไตย และสร้างระบอบประชาธิปไตยขึ้นแทน ถ้าประเทศใดเป็นประชาธิปไตยอยู่แล้ว รัฐบุรุษนั้น ๆ ก็คงพยายามให้ประชาธิปไตยนั้น สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในเวลาอันเร็ว ไม่เข้าขัดขวางทางดำเนินงานของประชาธิปไตย และไม่พยายามจะเปลี่ยนกลับจากประชาธิปไตยเป็นอย่างอื่น

“L’ Amour de la democretie, C’ est le’ Amour de l’ egalite et de la fragalite”

(Montesquieu)

แปลว่า รัฐบุรุษที่รักแม่ ย่อมไม่ทำตนเป็นคนไม่ใช่แมลงมูม บิณฺยง กล่าวว่ นักการทูตนั้นหาง่ายในยุโรป แต่รัฐบุรุษนั้นหายากจริง ๆ

นักการเมือง เช่นสมาชิกสภาที่รักแม่ ย่อมไม่ประจบรัฐบาล หรือสอพลอคนนั้นคนนี้ ผู้มีศักดิ์ เพื่อลาภสักการใด ๆ เช่นเพื่อจะได้ตำแหน่งหน้าที่ในราชการ หรือจะใช้สิทธิพิเศษในทางอาชีพ รวมความว่ ผู้นั้นจะปฏิบัติตนตามวิถีธรรมตรงไปตรงมา ใครผิดก็ติ ใครถูกก็ชม ไม่ใช่ลูกลงนพลอยพะยัก

อีกประการหนึ่ง สมาชิกสภาที่รักแม่ ต้องทำตนเป็นรัฐบุรุษ ไม่ใช่ชนกเขาซึ่งมีค่าเพราะการม

“Le plus beau (peroreur) fut-it meme avocat, nest toujours hommes d’ etat”

(Wiennet)

นักรบหรือข้าราชการฝ่ายทหารที่รักแม่ ย่อมตั้งตนเป็นกลาง ไม่เกี่ยวข้องกับแก่พรรคการเมืองใด ๆ เพื่อตนหรือเพื่อคณะ ไม่เห็นชอบเห็นดีไปในทางรวบอำนาจ และในทางปฏิวัติจากระบบประชาธิปไตยเป็นเอกราธิปไตย ไม่เอนเอียงไปในระบอบการปกครองที่ทำลายเสรีภาพและสมภาพ เขาจะรู้สึ่กดีถึงหน้าที่ของเขาคือรักษาชาติประเทศ

“Appliquons-nous a former der soldats pour la liberti et contre la terreur”

De Girandin

ข้าราชการพลเรือนที่รักแม่ เขาจะทำงานไม่คิดถึงเวลา ไม่คิดถึงเงินค่าจ้าง ไม่คิดถึงสินน้ำใจ ไม่รักเก้าอี้และรอกอยเบี้ยบ้านาญ ทำงานด้วยความรักงาน ทำการด้วยกำลังใจ ไม่เบื้อหน้าย แต่ถ้าไม่ชอบใจ หรือใครเป็นอันมากไม่ชอบตนก็ลาออกไม่หน้าด้าน

ราชาธิปไตย และ เอกราธิปไตยฝักนีสยข้าราชการให้เป็นเครื่องจักร แต่ประชาธิปไตยให้เป็นคน

พ่อค้าที่รักแม่ ย่อมรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวม ย่อมไม่เป็นศัตรูต่อนโยบายการค้าที่จะเป็นผลดีแก่แม่ของตน แม้เป็นผลร้ายแก่ตัวเขา แต่เขาก็จะเปลี่ยนวิธีการของเขาให้เข้า

ได้กับนโยบายนั้น ๆ หรืออดตัวออกไปทำสิ่งอื่นเสีย แทนที่จะเป็นปฏิบัติ ตอนนโยบายที่ดี
แก่แม่ เขาจะหากำไรในการค้าโดยซื้อตรง ไม่หน้าเลือด ถือสุภาษิตว่า “บาทหนึ่งได้มาโดยสุจริต
มีค่ามากกว่าสิบบาทที่โกงเขามา” รวมความว่า “เขาขายของไม่โกงขายคน”

คบหบดี ที่รักแม่ ย่อมจะช่วยส่งเสริมอบรม ผู้ที่มาติดต่อกับเขา อีกลูกหลานบริวาร
ให้ตั้งใจเพื่อแม่ ให้สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยไม่เข้าข้าง หรือคัดค้าน ทั้งกาย วาจา ใจ ใน
บุคคลหรือกิจการที่ดีที่ชอบแก่ระบอบรัฐธรรมนูญ

เมืองใดไม่มีเสรีภาพ เมืองนั้นย่อมไม่มีคบหบดี ประเทศใดไม่เป็นประชาธิปไตย
ประเทศนั้นก็มีแต่ทาส

คบหบดีที่ไม่รักประชาธิปไตยก็ไม่รักแม่ของตนและไม่รักตน

กรรมกร และ กสิกร ที่รักแม่ ย่อมจะช่วยเป็นปากเสียง เป็นกำลังแก่ผู้ที่หวังดีแก่
แม่ นโยบายหรือกิจการที่ชอบต่อระบอบประชาธิปไตย

คนรักแม่ ใครร่วมงาน เรียกว่า สหาย ใครร่วมใจเรียกว่ามิตร คนที่รักแม่ย่อมพยายาม
ให้สหายกลายเป็นมิตร เพื่อคู่เคียงทำงานให้เป็นผล (เพราะคน ๆ เดียวทำการใหญ่ไม่สำเร็จ)
ความสำเร็จแห่งการทำงานย่อมเป็นผลแก่แม่ของตน ซึ่งลงท้ายก็คือผลของผู้ทำ

คนรักแม่ คือมิตรของคนทั่วไป มิตรที่ดีย่อมเป็นนาฬิกา ไม่ใช่หน้าต่าง แม้จะมี
หลายหน้า แต่ละหน้าก็เหมือนกัน ต้องทำตนเป็นคนไม่ใช่ปรอท

ทุกคนเกิดมารักกัน

คนรักแม่ย่อมดำเนินชีวิตของตนตามมรรคาของความรัก มิฉะนั้น คนเหล่านั้นก็
ไม่ได้เกิด เพียงแต่ผิด ทั้งนี้ เพราะไม่มีแม่ มา รัก กัน

กล่าวโดยสรุป “ความรัก” เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับจิตของคนทุกคน ทั้งชายและ
หญิง ถ้าเราแบ่งการทำหน้าที่ของจิต เป็น 3 ระดับ ตามปรัชญา ของ พลาโต ก็จะเป็นดังนี้ :-

- จิต ส่วนที่กำหนดหน้าที่ที่ยาก หรือ ต้องการ หรือ ปรารถนา
- จิต ส่วนที่ทำหน้าที่รู้สึกรับสิ่งเร้า และ
- จิต ที่ทำหน้าที่คิดหาเหตุผล

ตามทฤษฎีของ ฟรอยด์ แบ่งกระบวนการของจิตออกเป็น 3 ระดับตามหลักจิตวิทยา
คือ :-

- ธรรมชาติฝ่ายต่ำของจิต มีความต้องการชนิดที่สังคมไม่ยอมรับ ได้แก่ ราคะ
ตัณหาที่รุนแรง
- ธรรมชาติกลาง ๆ ของจิต มีความต้องการที่สังคมยอมรับ และ
- ธรรมชาติฝ่ายสูงของจิต หรือ มโนธรรม มีความต้องการที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม
เราจะได้รับความรัก 3 ประเภท คือ

1) ความรัก ที่หนักไปในทางความใคร่ ยึดถือความต้องการ หรือค้นหา เป็นหลัก มีจุดหมายคือ สนองความต้องการ หรือบำบัดความใคร่ ใช้วิธีการทุกอย่าง เท่าที่จะสามารถทำได้ เช่น นวดคร่ำ อนาคต หรือไม่ได้ด้วยเล่ห์ ก็ต้องเอาด้วยกล ไม่ได้ด้วยมนต์ ก็ต้องใช้กาตา เป็นต้น

2) ความรักที่เป็นความรู้สึก หรือเป็นอารมณ์รักอยู่ในใจ ความรักประเภทนี้ เกิดจากการมองเห็นความงาม หรือ สุนทรียภาพ ของสิ่งที่รัก หรือมองเห็นคุณค่าของความรัก โดยไม่ได้หวังผลของความรักเสมอไป ก็ถ้าสำเร็จ ก็เป็นการดี ถ้าไม่สำเร็จก็ยังเป็นความรักอยู่ เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ความรักแท้”

3) ความรักที่ขึ้นอยู่กับเหตุผล หรือคุณธรรม เป็นความรักที่เกิดจากการมองเห็นความดีของสิ่งที่รักยิ่งกว่าความงาม ประกอบด้วยคุณธรรมต่างๆ เช่น ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจกัน เป็นต้น

ความรักที่พูดถึงกันเสมอ ๆ นั้น หมายถึงความรักประเภทที่ 2 คำกล่าวต่างๆ เช่น “ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์”

“รักแท้ไม่มีพรมแดน”

“ความรักเปรียบด้วยสีดาคูสือของพระศิวะ”

“ความรักคือการเสียสละ”

ฯลฯ หมายถึงความรักประเภทนี้

ตามหลักพุทธปรัชญา แบ่งความรักออกเป็น 3 ประเภท ซึ่งเรียกชื่อต่างๆ กัน ดังนี้ :-

1) สีนหะ หรือ เสนหา เป็นความรักที่เกิดจากความรู้สึก ซึ่งอาจเกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที ซึ่งมีความหมายคาบเกี่ยวระหว่างความรักประเภทที่ 1 และ ที่ 2 ข้างต้น

2) เปมะ เป็นความรักชนิดรักแท้ มีความหมายคาบเกี่ยวกันระหว่าง ความรักประเภทที่ 2 และ 3 จึงมีสุภาษิตว่า “ปิยโต ชายเต โสโก, เปมโต ชายเต ภยิ – ความรักโสรกย่อมเกิดจากความรัก ความกลัว หรือ ภยิ ย่อมเกิดจากความรัก”

3) เมตตา เป็นความรักที่เกิดจากคุณธรรม ได้แก่ความรักประเภทที่ 3

ความรักเกิดจากอะไร?

1) ความรักประเภทความต้องการ เกิดจากอิทธิพลของกามคุณทั้ง 5 ประการของเพศตรงกันข้ามโดยไม่ได้คำนึงถึงความงาม หรือสุนทรียภาพใดๆ เท่าไรนัก กามคุณ 5 นั้น ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ตามพุทธปรัชญา กล่าวว่า รูป รส กลิ่น เสียง และ สัมผัส ของสตรีย่อมครอบงำจิตของบุรุษไว้ได้ ในทำนองเดียวกัน รูป รส กลิ่น เสียง และ สัมผัส ของบุรุษ ก็ครอบงำจิตของสตรีไว้ได้เช่นเดียวกัน

2) ความรักประเภทความรู้สึก ก็เกิดจากอิทธิพลของกามคุณ 5 เช่นเดียวกัน แต่มองเห็นกามคุณนั้นในแง่ สุนทรียภาพ ไม่ใช่สักแต่ว่า เป็นกามคุณ 5 ของเพศตรงกันข้าม ในความรักประเภทนี้ ความงามมีอิทธิพลเหนือความดี คือผู้ที่เราเห็นว่างามนั้น เราจะเห็นว่ามี ความดีเทียบพร้อมด้วย ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มีความงามเหนือผู้อื่นเลย นอกจากนี้ พุทธปรัชญา ยังได้ แสดงบ่อเกิดแห่งความรักประเภทนี้ว่า ตามพุทธทศชาติ ดังนี้ :-

“ปุพฺพเทว สนนฺวาทเสน ปจฺจุปฺนฺนทิตฺเตน วา
เอวํนุตฺตํ ชายเต เปมํ อุปลํ วยโถทเก
แปลว่า

ความรักเกิดขึ้นได้จากเหตุ 2 ประการ คือ บุพเพสนนิวาส (เคยอยู่ร่วมกันในชาติ ปางก่อน) และความเกื้อกูลกันในชาติปัจจุบัน เปรียบเหมือนดอกบัวที่เกิดในน้ำ ย่อมอาศัย น้ำ และ โคลน ฉะนั้น”

3) ความรักประเภท “เมตตา” เกิดจากเหตุผล หรือคุณธรรม คือการช่วยเหลือ เกื้อกูล ในความรักประเภทนี้ ความดีย่อมมีอิทธิพลเหนือความงาม ก็คนที่เราเห็นว่าดีนั้น เราจะเห็นว่างามตามไปด้วย และมักจะเป็นความงามทางจิตใจ ตามนิทาน เวตาล ของ น.ม.ส. ที่ว่า

“ชายรักหญิงงาม
แต่บุชหาหญิงชั่ว”

พัฒนาการแห่งความรัก

พัฒนาการแห่งความรัก หมายถึงพัฒนาการแห่งจิตใจของบุคคลที่รักกัน ความรัก ก็จะเกิดขึ้นด้วยประการใด ๆ ก็ตาม หรือแม้แต่คนที่ไม่ได้รักกันมาก่อน แต่จำเป็นต้องอยู่ ร่วมกัน ถ้ามีพัฒนาการเป็นขั้น ๆ จากความงามไปสู่ความดี และจากความดีไปสู่ความจริง จน ถึงขั้นหล่อหลอมความงาม-ความดีและความจริงเข้าด้วยกันก็กลายเป็นความรักที่ยั่งยืน ถาวรมั่นคง แต่ถ้าไม่มีพัฒนาการหรือพัฒนาการไม่ถึงขั้น ก็จะเป็นเพียงความรักชั่วคราว และ เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา

ความงาม หมายถึงความงามทางร่างกาย ซึ่งแสดงออกมาให้เห็นชัดเจนรูปร่าง และ เสียง อย่างที่กวีเรียกว่า “ศรรูป-สรเนตร-ห้วงสรเสียง” ความงามทางร่างกายนี้ไม่ยั่งยืนถาวร ย่อมแปรเปลี่ยนไปตามอายุ ผู้ที่ยึดติดอยู่ในความงามทางร่างกายอย่างเดียว ไม่ยกระดับจิตใจ ให้ซาบซึ้งในความดีของอีกฝ่ายหนึ่ง ย่อมจะเบื่อหน่ายและหมดรักได้ เมื่อความงามหมดสิ้น ไปแล้ว

ความดี หมายถึงความงามทางจิตใจ แสดงออกมาเป็นบุคลิกภาพท่าทางกิริยามารยาทที่ดีงาม เป็นการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและเหมาะสม เป็นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความเห็นอกเห็นใจ ความเสียสละ เป็นต้น ความดีย่อมยั่งยืนถาวรกว่าความงามทางร่างกาย ผู้ที่ซาบซึ้งในความดีของกันและกัน ย่อมจะรักกันได้ตลอดไป トラบเท่าที่ความดียังมีอยู่

ความจริง หมายถึงความจริงใจ ความซื่อสัตย์ แสดงออกมาเป็นความจริงรักภักดี ความไว้วางใจกันเป็นการใช้เหตุผล และ สติปัญญาในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ความจริง เป็นระดับสูงกว่าความดี จึงมีความดีควบคู่ไปด้วยเสมอ เมื่อมองเห็นความดีและความจริงใจของกันแล้ว ความรักย่อมยั่งยืนถาวร ไม่เปลี่ยนแปลง

ผู้ที่แต่งงานกันโดยการคลุมถุงชน ต่างก็ไม่เคยมีความรักกันก่อน แต่เมื่อเห็นความดีงามของกันและกันก็เริ่มรักกันได้ หรือผู้ที่มีความรักข้างเดียว อยู่ร่วมกันด้วยการนุดคร่าหรือ ถักพัว ถ้ามีความดี และความจริงใจต่อกันแล้วชีวิตคู่ก็มั่นคงถาวรได้ ตรงกันข้ามผู้ที่รักกันโดยอาศัยความงามเป็นสื่อ ถ้าติดอยู่ในความงามเพียงอย่างเดียว ไม่มี ความดี และความจริงต่อกัน ชีวิตก็ย่อมแตกสลายในภายหลัง

เพราะฉะนั้น พัฒนาการแห่งความรัก หรือพัฒนาการแห่งจิตใจเกี่ยวกับความรัก จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

ความรักแบบไทยสมัยโบราณ

ก่อนที่อารยธรรมตะวันตกจะแพร่สพัดเข้ามาสู่ประเทศไทย ความรักของหนุ่มสาวไทยเป็นไปตามอารยธรรมตะวันออกแบบอินเดีย และ จีน ซึ่งปรากฏออกมาเป็นหลายลักษณะ ดังนี้ :-

1) การแต่งงานโดยการคลุมถุงชน บิดามารดา หรือญาติผู้ใหญ่ จะจัดการให้หนุ่มสาวแต่งงานกันโดยไม่เคยรักกันมาก่อน อาจจะเคยรู้จักกัน หรือไม่รู้จักกันก็ได้ แต่การจัดการแต่งงานกันนี้ ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายก็ได้พิจารณากันแล้วในเรื่องรูปร่าง หน้าตา วัย ฐานะทางสังคม และ เศรษฐกิจว่า พอจะทัดเทียมกันได้ โดยมีความเชื่อถือว่า เมื่ออยู่ร่วมกัน เห็นความดี-งามของกันและกันแล้วก็ย่อมจะรักกันไปเอง

การแต่งงานแบบนี้ ถ้าปรับตัวเข้ากันได้ก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้ามีปัจจัยอื่นแทรกแซง เช่น ไม่ชอบกันและกันเลย ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายมีคนรักของตนอยู่แล้ว หรือปรับตัวเข้ากันไม่ได้ ชีวิตแต่งงานก็ไม่ราบรื่น หรือเกิดอย่ำร้ายกันในภายหลัง

2) การแต่งงานโดยให้ผู้ใหญ่สู่ขอ ชายหนุ่มจะหมายตาหญิงสาวคนใดคนหนึ่งไว้ โดยอาจจะเคยรู้จักพบปะกันหรือไม่ก็ได้ สถานที่พบปะกันได้อย่างสะดวกก็คือวัด ในการทำบุญ

ตามเทศกาล เช่น บวชนาค ทอดกฐิน สงกรานต์และงานวัดต่าง ๆ และสถานที่ทำงานร่วมกัน เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว (ทั้งนี้ ยกเว้นบางท้องถิ่นที่มีประเพณีให้ชายหนุ่มไปแอ้ว หรือเว้าสาวถึงบ้านได้) เมื่อสู่ขอแล้วถ้าฝ่ายสาวยินยอมไม่ปฏิเสธ ก็ไม่ค่อยมีปัญหาอะไร ปัญหาจะมีบ้างก็เกี่ยวกับเจ้าสาวมีคนรักอยู่แล้ว บังคับฝืนใจเจ้าสาว หรือปรับตัวเข้ากับไม่ได้

3) รักกันโดยไม่ได้แต่งงานกัน ชายหนุ่มหญิงสาวที่อยู่บ้านใกล้เคียงกัน หรือพบกันตามสถานที่ดังกล่าวในข้อ 2 แล้ว ใช้แม่สื่อช่วยในการติดต่อกันโดยเขียนจดหมาย หรือเพลงยาวถึงกันและกัน จนเกิดความรักอย่างลึกซึ้ง แต่ได้รับการกีดกันจากผู้ใหญ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม หรือฐานะทางศาสนา หรือมีละนันผู้ใหญ่ว่าจะจัดให้แต่งงานกับคนอื่นอยู่แล้ว ชายหนุ่มหญิงสาวจึงต้องผิดหวังในความรัก ซึ่งมักจะมีความอาลัยอาวรณ์กันอย่างสุดซึ้ง โดยแสดงออกในรูปเพลงยาวต่อว่าต่อขานกัน หรือเพลงพื้นเมืองต่าง ๆ ดังปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ต่อไป หรืออาจมีการฆ่าตัวตาย ฆ่าอีกฝ่ายหนึ่ง หรือพร้อมใจกันตายก็ได้

4) รักกันแล้วหนีตามกัน ชายหนุ่มหญิงสาวมีความรักกัน แต่ได้รับการกีดกันดังกล่าวในข้อ 3 วิธีแก้ไขปัญหาย่างหนึ่ง คือ หนีตามกันไป แล้วกลับมาขอขมาผู้ใหญ่ในภายหลัง ส่วนมากผู้ใหญ่ก็รับขมา แต่มีอยู่บ้างที่ผู้ใหญ่ใจแข็ง ขับไล่ไสส่งไม่ยอมให้เข้าบ้าน ความรักประเพณี กินเกลือก็ยอม แต่พอกินเกลือแทนข้าวไม่ได้ปัญหาที่ตามมาคือทอดทิ้งกันไป

5) ไม่ได้รักกัน แต่ใช้วิธีหลอกลวง โดยชายหนุ่มหลงรักหญิงสาวข้างเดียว เมื่อไม่มีทางที่จะสู่ขอได้ เพราะได้รับการกีดกันหรือรังเกียจจากฝ่ายผู้ใหญ่ของหญิงสาว ก็จะหาทางออกโดยการนัดพรรคพวกไปจุดพาทณีไป ในกรณีอย่างนี้ หญิงสาวก็พลอยตกกระไดพลอยโจน เพราะได้เสียความบริสุทธิ์แล้ว ชายหนุ่มอาจกลับมาขอขมาและได้รับขมา หรือไม่ก็ได้ ดังกล่าวในข้อ 4

6) อยู่ร่วมกันแล้วถูกแยกทางกันเพราะผู้ใหญ่ ชายหนุ่มหญิงสาวได้อยู่ร่วมกันด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งก็ตาม ถ้าฝ่ายชายยากจนเกินไป หรือไม่สามรถเลี้ยงฝ่ายหญิงได้ ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงอาจพรากผู้หญิงให้ไปแต่งงานกับคนอื่น ตามเพลงกล่อมเด็กที่ว่า “วัดเอี้ยวัดโบสถ์ปลูกข้าว โปดสารี พอลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พรากลูกสาวหนี”

กล่าวสรุปแล้ว ประชญาแห่งความรักแบบไทยในสมัยโบราณ มีลักษณะเป็นแบบจืดนิยม มุ่งอุดมคติ คือ ความงาม ความดี และความจริง เป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากคุณสมบัติของพระเอกและนางเอก ในวรรณคดีไทย ดังนี้ :-

1) ยกย่องฝ่ายชายที่รูปร่างสง่างาม มีความเก่งกล้าสามารถในทางใดทางหนึ่ง ส่วนมากในการรบ หรือจะเป่าปี่เก่งอย่างพระอภัยมณี ก็ยอมได้ และมักเป็นคนเจ้าชู้มีเมียมากนี้แสดงว่า ประชญาไทยโบราณต้องการให้ผู้ชาย เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นช่างทำหน้า ทำงาน

เก่ง เลี้ยงครอบครัวได้ดี ถึงจะมีเมียหลายคนก็สามารถเลี้ยงได้ สามารถให้ความคุ้มครองแก่ครอบครัวและบารวไว้ได้

2) ยกย่องฝ่ายหญิงที่มีความงามเป็นเลิศ ดังบทชมโฉมหญิงงามในวรรณคดี และความงามนั้นคลุมถึงความงามทางจิตใจหรือความดีด้วย เช่นกิริยามารยาท การทำงานบ้านเก่ง จงรักภักดีต่อสามีไม่หึงหวง ตื่นก่อนนอนหลัง เป็นต้น เป็นการแสดงว่าปรัชญาไทยโบราณต้องการให้ผู้หญิงอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน เป็นช้างเท้าหลังยินยอมให้สามีมีภรรยาได้

3) ยกย่องคุณธรรม คือความซื่อสัตย์สุจริตของฝ่ายหญิง แม้จะต้องพรัดพรากจากกันเป็นเวลานาน ก็ยังมีความจงรักภักดี ความซื่อสัตย์และรักษาตัวได้สำหรับฝ่ายชายถึงจะมีเมียหลายคน แต่ถ้ายังมีความรักมั่นคงอยู่กับหญิงแรกก็ถือว่าใช้ได้

4) ประณามหญิงที่มากชู้หลายชู้ เช่นนางวันทอง นางโมรา นางกาเกี ประณามชายที่อ่อนแอ ขี้ขลาด และ หยาบช้ำ

5) เยาะเย้ยชายขี้เหล่ ที่อยากได้หญิงงาม และหญิงขี้เหล่ที่อยากได้ชายงาม

ความรักแบบไทยสมัยปัจจุบัน

ในสมัยปัจจุบัน ความคิดของคนไทยเกี่ยวกับเรื่องความรักเปลี่ยนแปลงไป ตามแบบอารยธรรมตะวันตก ซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้ :-

1) โรงเรียนของประเทศตะวันตกเป็นโรงเรียนแบบสหศึกษา และมีการศึกษาภาคบังคับ 9-12 ปี เด็กหญิงเด็กชายเรียนร่วมกันตั้งแต่วัยเด็กจนเข้าสู่วัยหนุ่มสาว และมักจะเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย ในท้องถิ่นเดียวกัน จึงรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

2) ชายหนุ่มหญิงสาว นอกจากจะรู้จักกันในสถานศึกษาแล้ว ยังมีโอกาสรู้จักกันในงานสังคมต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเพณีอยู่แล้ว

3) ชายหนุ่มหญิงสาวมีเสรีภาพเท่าเทียมกันที่จะสังสรรค์กับเพศตรงข้ามมากหน้าหลายตาจนกว่าจะเลือกคนที่เหมาะสมเป็นคู่ครองได้

4) ชายตะวันตกนิยมมีเมียเดียวเป็นส่วนใหญ่ เพราะกฎหมายและศาสนาบังคับไว้ เมื่อหมั้นหรือแต่งงานกันแล้ว จะมีสัญลักษณ์คือแหวนแต่งงานเห็นชัดทั้งชายและหญิง การเลือกคนที่หมั้นหรือแต่งงานแล้วเป็นคู่ครองจึงไม่ค่อยมี

5) ชาวตะวันตกไม่ยึดถืออุดมคติเรื่องความบริสุทธิ์ของหญิงสาวเท่าใดนัก เขาถือบุคลิกภาพ นิสัย ทักษะ ความสนใจ รสนิยมที่เข้ากันได้เป็นสำคัญ บางประเทศในตะวันตกจึงเป็นแดนเสรีรัก ปล่อยให้มีการเลือกคู่กันเองตามใจชอบ

หนุ่มสาวไทย เมื่อรับเอาอารยธรรมตะวันตก เกี่ยวกับเรื่องความรักแล้ว ก็ปฏิบัติ

ตามโดยไม่ได้คำนึงถึงความคิดพื้นฐานของไทย ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดกับคนรุ่น
ผู้ใหญ่ และเกิดผลเสียหายแก่ตนเองหลายประการเช่น

1) บิดามารดาส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับความคิดแบบตะวันตก ถ้าลูกสาวของตนใช้
เสรีภาพในด้านความรักมากเกินไป ก็เกิดความขัดแย้งในครอบครัว ทำให้ลูกสาวน้อยใจ ถึง
ขนาดฆ่าตัวตาย หรือหนีออกจากบ้าน

2) ผู้ชายได้เสียกับผู้หญิงแล้วไม่ยอมรับเลี้ยงดู ทำให้มีบุตรไม่มีพ่อ ก่อให้เกิดความ
เสื่อมเสียแก่ฝ่ายหญิง และเกิดปัญหาทางสังคมอีกต่อหนึ่ง

3) ผู้ชายไทยยังนิยมหรือมีภรรยาหลายคน และ ปิดบังภรรยา หรือภริยา
เก่า ไม่ให้ภรรยาหรือภริยาใหม่ทราบ คือบอกว่าตนเองเป็นโสดตลอดเวลา เมื่อผู้หญิงพลาดทำ
เสียที ก็อาจเกิดการวิวาทเกิดศึกแย่งผัวกันขึ้น ต้องแข่งความกับตำรวจ หรือไม่ก็เกิดฆ่ากันตาย
ก็ได้

4) ผู้ชายใช้บุคลิกภาพอันสง่างาม และ คำพูดอันชวนให้เชื่อถือนองตนเอง หลอก
ลวงให้ผู้หญิงหลงรัก แล้วนำไปขายเป็นโสเภณีตามสำนักโสเภณีต่าง ๆ

5) ผู้หญิงที่ยังยึดมั่นในอุดมคติเรื่องความบริสุทธิ์ เมื่อพลาดทำเสียทีแล้ว อาจคิด
สั้นฆ่าตัวตาย หรือปล่อยตัวเป็นหมอนวด หรือโสเภณีด้วยความสมใจ

เพราะฉะนั้น ปรัชญาแห่งความรักแบบไทยที่จะเสนอต่อไปนี้มีหลักการ วิธีการ
และ จุดหมายดังต่อไปนี้ :-

หลักการ

1) ใช้วิธีปฏิฐานนิยม เป็นหลัก ปฏิฐานนิยมหมายถึงการยอมรับข้อเท็จจริงฝ่าย
ตนเองและฝ่ายตรงกันข้ามทั้งในด้านดี และ ด้านข้อบกพร่อง คือการรู้จักทั้งตัวเอง และฝ่าย
ตรงกันข้ามที่เป็นจริง

2) ถือว่า ความรักขึ้นอยู่กับจิต และ วัตถุ ร่วมกัน กล่าวคือมีความบริสุทธิ์ใจ ความ
จริงใจต่อกัน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องช่วยกันสร้างสรรค์วัตถุต่าง ๆ หรือเงินทองมาเป็นเครื่อง
บำรุงความรักให้ยั่งยืน

3) ถือว่า การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ และ คุณธรรมต่างๆ เช่น ความ
เมตตา ความอดทน การให้อภัยกันและกัน เป็นต้น จะหล่อเลี้ยงความรักให้คงอยู่ได้ช้านาน

4) ถือว่า ความรัก ต้องมีพัฒนาการ จากความงาม ไปสู่ความดี และความจริง หรือ
จากเสน่ห์ไปหาเปมะ และ เมตตา ตามลำดับ

5) มีความเชื่อในระบบคู่ครองคนเดียว เพราะเป็นหลักความยุติธรรม ระหว่างเพศ

วิธีการ

- 1) ใช้เสรีภาพในการเลือก คนรัก-คู่ครอง โดยมีการยืดหยุ่นตามสมควรระหว่างเสรีภาพของตนเองกับข้อเสนอแนะของบิดามารดา
- 2) กำเนิดปัจจัยในการเลือกคนรัก และ คู่ครอง ต่อไปนี้ ตามสัดส่วนที่เหมาะสม :-
 - 2.1 สุนทรียภาพหรือความงามเชิงอัตวิสัย หรือความงามตามความชอบของแต่ละคน
 - 2.2 คุณธรรมหรือความดี เชิงวัตถุวิสัย หรือตามที่คนส่วนมาก เห็นว่าดี
 - 2.3 ฐานะทางเศรษฐกิจตามความเหมาะสม
 - 2.4 ฐานะทางสังคม เช่น ศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา ที่สอดคล้องต้องกัน
 - 2.5 ปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น ทัศนคติ ความสนใจ รสนิยม
 - 2.6 ผู้ที่เชื่อถือโหราศาสตร์ อาจคำนึงถึงปัจจัยทางโหราศาสตร์ด้วย เช่น วัน เดือน ปี เกิด สมพงษ์กัน หรือดวงกำเนิดสอดคล้องกัน
- 3) ใช้คุณธรรมในการเลือกคู่ครอง เช่น ความจริงใจ ไม่หลอกลวง หรือแสวงหากำไรชีวิต
- 4) ใช้ความพยายาม ความอดทน ความตรงต่อเวลา ความเห็นอกเห็นใจ เป็นวิธีการเพื่อดำเนินไปสู่จุดหมาย

จุดหมาย

- 1) จุดหมายขั้นแรก คือการแต่งงานอย่างสมเกียรติ
- 2) จุดหมายขั้นสอง คือ การมีความรัก ความซึ้งยืนถาวร และมีความสุขในครอบครัวตลอดไป
- 3) จุดหมายขั้นที่สาม คือการเลี้ยงดูบุตรธิดาอย่างดี ส่งเสริมให้การศึกษา และให้มีหลักฐานมั่นคง

ปรัชญาแห่งความรักขึ้นอยู่กับกฎสากล

สิ่งใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับสากลทั้งสิ้น ไม่มีข้อยกเว้น แม้แต่ความรัก คำว่า “กฎสากล” คือกฎแห่งเหตุผล ซึ่งหมายถึงความเปลี่ยนแปลง หรือ ความเป็นอนิจจัง ความเปลี่ยนแปลงนั้น มีอยู่ 2 ประการ คือ

- ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก หรือความเปลี่ยนแปลงเชิงวัตถุวิสัย

– ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตัวเอง หรือความเปลี่ยนแปลงเชิงอัตวิสัย
ความรักขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงทั้งสองแบบนี้

ปัจจัยภายนอกที่มาทำให้ความรักเปลี่ยนแปลงไปมีหลายอย่าง เช่น บิดามารดา หรือ
ญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย ฝ่ายชายมีคนรักใหม่ หรือมีอนุภรรยา ฝ่ายหญิงมีคนรักใหม่ หรือมีผู้
ความยากจนเนื่องมาจากมีบุตรมากเกินไปหรือไม่มีบุตรเลย ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกจับกุมคุมขัง
 เป็นต้น

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใน เป็นความเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของฝ่ายใด
ฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย เช่น ทักษะคติ ความสนใจ ทัศนคติแตกต่างกัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งปฏิบัติ
ตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความรัก จนทำให้เกิดความเบื่อหน่ายหมดรักไปเอง

เมื่อทราบว่า ความรัก ขึ้นอยู่กับกฎแห่งความเปลี่ยนแปลง สิ่งที่ควรกระทำ ก็มี 2
ประการ คือ :-

1) ควบคุมความเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทางที่พึงปรารถนา หรือให้เป็นความ
เปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์ หมายความว่า พัฒนาความรักให้ขึ้นสู่ระดับสูง โดยการปรับตัวให้
เข้ากันได้ รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว เว้นสิ่งที่ควรเว้น และปฏิบัติในสิ่งที่ควรปฏิบัติ

2) เมื่อความเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งเกิดขึ้นอย่างหลัก
เลี่ยงไม่ได้ ต้องรู้จักใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นกฎแห่งความเปลี่ยนแปลง ทักห้ามใจไม่ให้กระทำ
การร้ายใด ๆ เสียสละความรักด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง

“คู่สามี-ภรรยาที่มีความสุข คือ สามีตาบอด
ภรรยาเป็นคนหูหนวก”
สุภาษิตฝรั่งเศส